

Vērša varde

Lithobates catesbeianus Shaw, 1802

Īsto varžu dzimta Ranidae

Apraksts:

Vīrspuse olīvzaļa, ar dažāda izmēra un apjoma brūnganiem plankumiem; vēderpuse bālgana ar dzeltenīgiem vai pelēcīgiem plankumiem, acs zilīte horizontāla, acs varvīksnene zeltaini brūna, bungādiņas labi izteiktas, tās no mugurpuses un aizmugures iekļauj ādas kroka. Ekstremitātes ar pelēcīgiem vai brūnganiem plankumiem vai šķērseniskām joslām. Tēviņi ievērojami lielāki par mātītēm, tiem raksturīga ļoti liela bungādiņa, kuras diametrs ievērojami pārsniedz acs diametru. Viena no lielākajām bezastaino abinieku sugām pasaulē sasniedz 9 cm (mātītes) – 15 cm (tēviņi) garumu un 500 g svaru.

Līdzīgas sugas:

Vērša vardei līdzīgi ir zaļo varžu (*Pelophylax*) ģints pārstāvji, kuriem arī krāsojumā dominē zaļgie toņi un, tāpat kā vērsa vardei, raksturīga pastāvīga uzturēšanās ūdenstilpēs. Latvijā ir trīs zaļo varžu sugas – dīķa varde (*Pelophylax lessonae*), zaļā varde (*P. esculentus*), ezera varde (*P. ridibundus*). Pieauguši vērsa vārdes tēviņi atšķiras no zaļajām vardēm ar ļoti lielu bungādiņu, kuras diametrs ievērojami pārsniedz aci (2. attēls). Nelielus vērsa vārdes īpatņus (3. attēls) un mātītes var atšķirt pēc dorsolaterālas ādas krokas trūkuma, kura zaļajām vardēm stiepjas no acs līdz iegurnim (3. attēls).

Dzīvotne:

Apdzīvo dažādas stāvošas, retāk lēni tekošas ūdenstilpes. Pēc savas ekoloģijas līdzīgas Latvijā ļoti bieži sastopamajām zaļajām vardēm (*Pelophylax* spp.) – arī pastāvīgi uzturas ūdenstilpēs, kur izmanto arī krasta joslu, lai sauļotos un barotos.

1. attēls. Vērša varde (*Lithobates catesbeianus*).

[HTTPS://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:BIG_BULLFROG_IN_THE_GRASS_-_2.JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Big_Bullfrog_in_the_Grass_-_2.JPG)

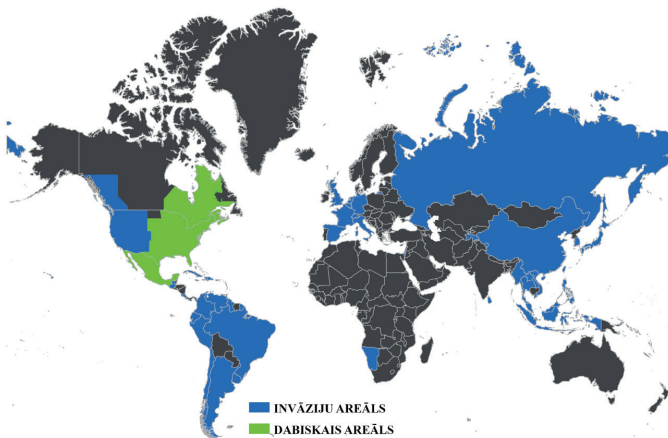
Licensing: Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0)

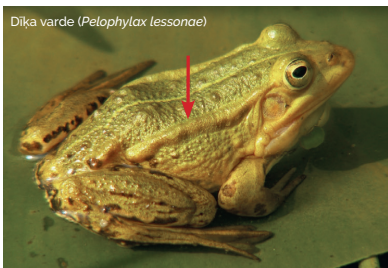
2. attēls. Vērša vārdes (*Lithobates catesbeianus*) pieaugušiem tēviņiem raksturīga pazīme: ļoti lielas bungādiņas (apajie veidojumi uz aizmuguri no acīm).

[HTTPS://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:LITHOBATES_CATESBEIANUS_PP.JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lithobates_catesbeianus_PP.JPG)

Licensing: Attribution-ShareAlike 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

3. attēls. Vērša vārdes (*Lithobates catesbeianus*) izplatība.

3. attēls. Augšējā attēlā: vērsa varden (*Lithobates catesbeianus*) mātīte. Bungādiņas ir ievērojami mazākas; nekā pieaugušiem tēviņiem, un to diametrs aptuveni atbilst acs diametram.

[HTTPS://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:AMERICAN_BULLFROG_HUNTLEY_MEADOWS_82822_DSC_6552.JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:AMERICAN_BULLFROG_HUNTLEY_MEADOWS_82822_DSC_6552.JPG)
Licensing: Attribution 2.0 Generic (CC BY 2.0)

Apakšējā attēlā: zaļās varden (*Pelophylax lessonae*) pieaudzis īpatnis. Atšķirībā no vērsa varden *Pelophylax* ģints pārstāvjiem raksturīga dorsolaterāla ādas kroka (norādīta ar sarkanu bultu).

[HTTPS://UPLOAD.WIKIMEDIA.ORG/WIKIPEDIA/COMMONS/0/0E/RANALESSONAE1.JPG](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0E/RANALESSONAE1.JPG)
Licensing: Attribution-ShareAlike 2.5 Generic (CC BY-SA 2.5)

Izplatība:

Dabiskais areāls ietver Ziemeļamerikas austrumdaļu, introducētas populācijas ir ASV rietumdaļā, Karību jūras salās, Dienvidamerikā, Āzijas austrumu un dienvidaustrumu daļā (4. attēls). Eiropā izveidojušās stabilas populācijas Itālijā (Po upes ieleja, Toskāna), Francijā, Spānijā, Nīderlandē, Vācijas rietumdaļā un Anglijas dienviddaļā.

Dabiskais areāls:

Dabiskais areāls ietver Ziemeļamerikas austrumdaļu no Kanādas dienvidaustrumiem līdz Floridai un Meksikas ziemeļaustrumiem.

Sugas izplatšanās veidi:

Vērša varden populācijas ārpus dabiskā areāla izveidotas no komerciālā brīvdabas akvakultūrā turētiem izbēgušiem īpatņiem. Akvakultūrā tiek audzēta izmantošanai pārtikā (varžu kājiņas). Zooveikalos atklātā tirdzniecībā šī abinieku suga parasti netiek piedāvāta.

Izplatība Latvijā:

Līdz šim nav ziņu par vērsa varden (*Lithobates catesbeianus*) novērojumiem Latvijā dabā.

Sugas izplatšanās veidi iekšzemē:

Kurkuļi izplatās pa ūdensceļiem, pēc metamorfozes stadijas iziešanas jaunie īpatņi no vairošanās ūdenstilpes masveidā izplatās pa mitriem sauszemes biotopiem. Vērša vardeni olu skaits dējumā var sasniegt 25 tūkstošus, un jaunas populācijas nodibināšanās iespējama pēc vienas mātītes olu dējuma sekmīgas attīstības.

Āfrikas piešvarde *Xenopus laevis* Daudin, 1802

Pipu dzimta Pipidae

Sugas apraksts:

Nav mēles un bungādiņas, ķermenis dorsoventrāli saplacināts, āda ļoti slidena, gluda, galva ķīļveidīga, samērā neliela, acis atrodas galvas virspusē, krāsojumā brūngani vai olīvkrašas toņi ar tumšākiem plankumiem, vēderpuse bālgana vai dzeltenīga (1., 3. attēls), laboratorijām un dzīvnieku tirdzniecībai paredzētās nebrīves populācijas bieži ir albīnas. Priekškājas nelielas, slaidiem, samērā gariem pirkstiem, pakalkājas lielas, ar labi attīstītu peldplēvi un nelieliem konusveida nagiem trim iekšējiem pirkstiem (2. attēls). Tēviņi sasniedz 5–6 cm, mātītes – 10–12 cm garumu.

Līdzīgās sugas:

Eiropā līdzīgu sugu ar nagiem pakalkāju pirkstu galos nav (2. attēls). *Xenopus* ģintī ir vairāki desmiti sugu, vienai (*X. tropicalis*) ir populācijas ārpus dabiskā areāla tropos, tomēr neviena no šīm sugām nav konstatēta Eiropas dabā.

Dzīvotne:

Apdzīvo dažādas siltas, stāvošas, retāk lēni tekošas ūdenstilpes, tai skaitā tādās, kurās vispār nav iegrimušas augstāko augu veģetācijas. Piešu vārdes gandrīz pilnībā ir ūdensdzīvnieki, kas atšķirībā no citiem ūdenī pastāvīgi dzīvojošiem bezastainajiem abiniekiem neizmanto ūdenstilpju krastus vai virs ūdens esošus priekšmetus, lai sauļotos.

Izplatība:

Dabiskais areāls ietver Subsahāras Āfriku (no Sudānas un Nigērijas līdz DĀR). Pēc jaunākās zinātniskās informācijas *Xenopus laevis* sensu lato ir sugu komplekss, kur *Xenopus laevis* sensu stricto areāls ietver Āfrikas

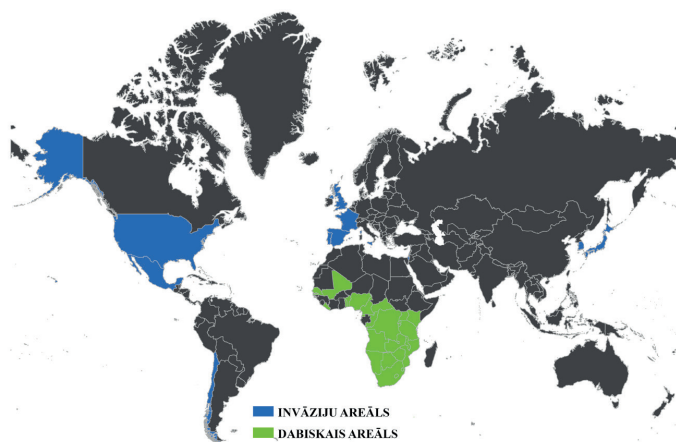
2. attēls. Piešu vārdes (*Xenopus laevis*) raksturīga pazīme: pakalkājas, kuru 3 iekšējiem pirkstiem ir nagi.

[HTTPS://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:XENOPUS_FRASERI07.JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Xenopus_fraseri07.jpg)
LICENSING: ATTRIBUTION-SHAREALIKE 2.5 GENERIC (CC BY-SA 2.5)

3. attēls. Piešu varde (*Xenopus laevis*).

[HTTPS://CREATIVECOMMONS.ORG/LICENSES/BY-SA/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)
VIA WIKIMEDIA COMMONS

4. attēls.
Piešu vārdes
(*Xenopus laevis*)
izplatība.

1. attēls. Piešu varde (*Xenopus laevis*).

[HTTPS://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:XENOPUS_LAEVIS_PAIR.JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Xenopus_Laevis_Pair.JPG)
LICENSING: PUBLIC DOMAIN

dienvidaļu (no DĀR līdz Malāvi). Introducētas populācijas ir Francijā, Lielbritānijā, Sicīlijā, Portugālē, ASV (galvenokārt Kalifornijā), Čīlē un Japānā (4. attēls). Eiropā augsti populāciju nodibināšanās riski ir Vidusjūras reģiona rietumdaļā, klimata pasiltināšanās tendenču rezultātā iespējama populāciju nodibināšanās Viduseiropā (vidēji riski) un Baltijas jūras piekrastes rajonos (zemi riski).

Sugas izplatīšanās veidi:

Eiropas populācijas izveidojušās tīši vai netīši izlaižot laboratorijas dzīvniekus. Šī suga tiek plaši izmantota laboratorijas eksperimentiem, it īpaši embrioloģijā. Senāk tika izmantota grūtniecības testiem. Piešu varde ir pirmais laboratorijā klonētais mugurkaulnieks.

Dažreiz tiek pārdota zooloģiskajos, tomēr eksperimentos biežāk tiek izmantotas vārdes no zinātnisko iestāžu laboratoriju kultūrā turētām populācijām.

Izplatība Latvijā:

Līdz šim nav ziņu par piešu varžu (*Xenopus laevis*) novērojumiem Latvijā dabā.

Sugas izplatīšanās veidi iekšzemē:

Var nonākt ūdenstilpēs no iekštelpu zookultūrām. Dažreiz tiek piedāvāta pārdošanā privāto sludinājumu portālos. Var izplatīties ar cilvēka starpniecību, gan tīši izlaižot nebrīvē turētus īpatņus, gan nejauši ar ūdeni vai zvejas rīkiem. Sugai nav komerciālas nozīmes, tādēļ mērķtiecīga nelikumīga sugas aklimatizēšana Latvijā maz ticama.

Ķīnas mīkstbruņurupucis *Pelodiscus sinensis* Wiegmann, 1835

Trīsnagu mīkstbruņurupuču dzimta Trionychidae

Sugas apraksts:

Ķermenis dorsoventrāli saplacināts, ragvielas vairodziņu bruņām nav, bruņas klātas ar ādu, kas aizmugurē pa perimetru veido platu, elastīgu apmali. Bruņu garums var pārsniegt 30 cm. Kakls samērā garš, deguna gals snukveidīgi izstiepts. Kājām izteiktas peldplēves, nagi ir tikai trim iekšējiem pirkstiem. Krāsojums no olīvzaļa līdz gaišbrūnam ar vai bez izteiktiem tumšākiem plankumiem (1. attēls), vēderpuse gaiša ar atsevišķiem tumšiem plankumiem.

Līdzīgas sugas:

Eiropā līdzīgu vietējo vai invazīvo bruņurupuču sugu nav. No pārējām sugām atšķiras ar ragvielas vairodziņu trūkumu uz bruņām, kas klātas ar ādu, snukveidīgi izstieptu degunu un gaļīgām "lūpām" (2. attēls).

Dzīvotne:

Apdzīvo dažāda izmēra stāvošas, retāk lēni tekošas ūdenstilpes. Saistīts ar ūdenstilpēm, atšķirībā no citiem ūdenī pastāvīgi dzīvojošiem bruņurupučiem praktiski neizmanto ūdenstilpju krastus vai virs ūdens esošus priekšmetus, lai sauļotos; ūdenstilpes pamet tikai olu dēšanas nolūkā.

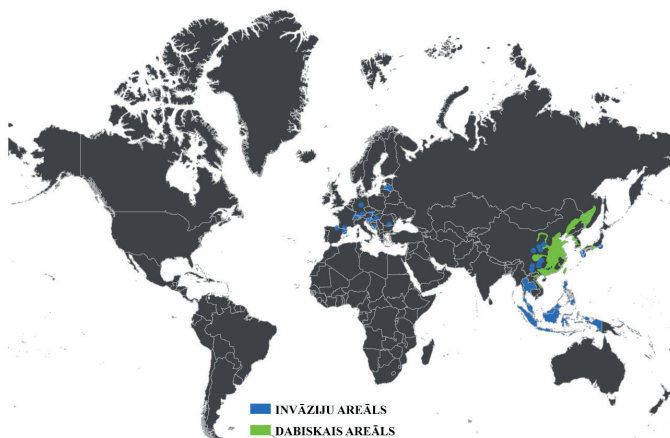
Izplatība:

Dabiskais areāls *Pelodiscus sinensis* sugu kompleksam ietver Ķīnu, Koreju, Japānu, Ziemeļvietnamu, Hainānu, Taivānu, Krievijas Tālos austrumus (3. attēls). Dabiskā

1. attēls. Ķīnas mīkstbruņurupucis (*Pelodiscus sinensis*).

[HTTPS://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:PELODISCUS_SINENSIS_02.JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:PELODISCUS_SINENSIS_02.JPG)
LICENSING: ATTRIBUTION 3.0 UNPORTED (CC BY 3.0)
[HTTPS://WWW.FLICKR.COM/PHOTOS/MUZINA_SHANGHAI/3685238738](https://www.flickr.com/photos/muzina_shanghai/3685238738)
LICENCE: CC BY-NC-ND 2.0 DEED

3. attēls. Ķīnas mīkstbruņurupuča (*Pelodiscus sinensis*) izplatība.

2. attēls. Ķīnas mīkstbrūnuruču (Pelodiscus sinensis) raksturīgas pazīmes: snukveidīgi izstiepts deguns, galīgas "lūpas".

[HTTPS://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:PELODISCUS_SINENSIS_TIERGARTEN_BERNBURG_17-12-2008_010.JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:PELODISCUS_SINENSIS_TIERGARTEN_BERNBURG_17-12-2008_010.JPG)
 LICENSING: PUBLIC DOMAIN
[HTTPS://WWW.FLICKR.COM/PHOTOS/LOSK/3300307810/IN/PHOTOSTREAM/](https://www.flickr.com/photos/LOSK/3300307810/)
 LICENCE: CC BY-NC-ND 2.0 DEED

areāla ziemeļu daļu apdzīvo populācijas, kuras attiecina sugai *P. maackii*, citur dabiskajā areālā ir vēl vairākas šī sugu kompleksa ģenētiskās līnijas, kuras turklāt ir savstarpēji sajaukušās akvakultūrā veikto īpatņu pārvietošanas ietekmē. Eiropā atrasto īpatņu ģenētiskā piederība nav zināma. Introducētas populācijas ir Indonēzijā, Filipīnās, Taizemē, Malaizijā, ASV (Havaju salas), Singapūrā. Eiropā atsevišķi īpatņi konstatēti Vācijā, Austrijā, Šveicē, Francijā, Spānijā, Ungārijā, Rumānijā, Bosnijā un Hercegovinā, Horvātijā, Slovēnijā, Latvijā; ziņu par vairoties spējīgu populāciju izveidi Eiropā nav (3. attēls).

Sugas izplatšanās veidi:

Austrumāzijā tiek izmantoti pārtikā un ļoti lielā daudzumā audzēti brīvdabas akvakultūrā bruņurupuču fermās; tiek eksportēti dzīvā veidā. Eiropā samērā populāri terāriju dzīvnieki, dabā tie nonāk, izlaižot jau izaugušus zooveikalā nopirkus bruņurupučus.

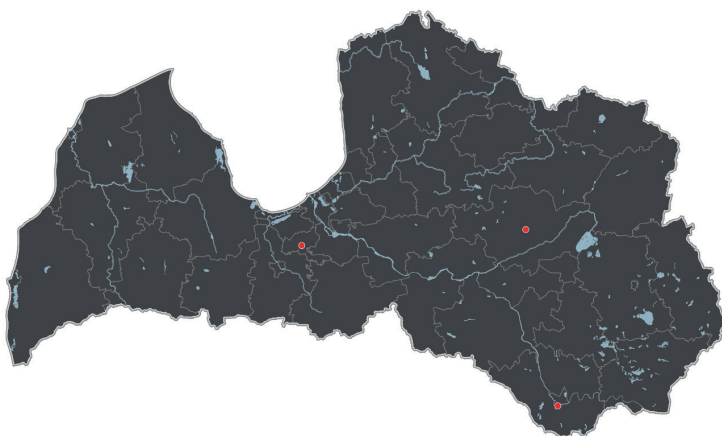
Izplatība Latvijā:

Latvijā dabā konstatēti 3 eksemplāri (2008–2014) katrs savā lokalitātē Rīgas, Madonas un Daugavpils apkārtnē (4. attēls). Naturalizējušos populāciju izveide Latvijā nav apstiprināta.

Sugas izplatšanās veidi iekšzemē:

Latvijā nonākuši 20. gs. 80.–90. gados nelegālas tirdzniecības ceļā no Krievijas Tālajiem austrumiem. Atsevišķi īpatņi saglabājušies privātās kolekcijās, no kurienes nonāk Latvijas dabā. Zooveikalos Latvijā netiek tirgoti.

4. attēls. Ķīnas mīkstbrūnuruču (*Pelodiscus sinensis*) izplatība.

Sarkanausu bruņurupucis

Trachemys scripta Daudin 1802

Saldūdens bruņurupuču dzimta Emydidae

Sugas apraksts:

Bruņas samērā zemas, sasniedz 35 cm garumu, to virspuse dažādas intensitātes brūnas vai olīvkrāsas toņos, ar tumšākiem plankumiem un gaišākām svītrām un rakstiem, kas pakāpeniski izzūd ar vecumu. Nesen izšķīlušies īpatņi ir spilgti zaļi ar gaiši zaļiem vai dzelteniem rakstiem. Vēderpuse dzeltena ar atsevišķiem tumšiem plankumiem. Galvas un kakla sāni, kā arī kājas ar gareniskām dzeltenām svītrām (1. attēls). Galvas sānos aiz acs ir lielāks plankums, kas plašāk izplatītās pasugas – sarkanausu bruņurupucim (*T. s. elegans*) ir sarkanā krāsā, bet citām pasugām – brūnganā (*T. s. troosti*) vai dzeltenā krāsā (*T. s. scripta*) (2. attēls).

Līdzīgas sugas:

Eiropas purva bruņurupucim (*Emys orbicularis*) kājas, galvas un kakla sāni nav strīpaini, bet ar dzeltenīgiem lāsumiem.

Dzīvotne:

Apdzīvo dažādas stāvošas, retāk lēni tekošas ūdenstilpes. Izmanto ūdenstilpju krastus vai virs ūdens esošus priekšmetus, lai sauļotos. Olas dēj uz sauszemes, bieži vien ievērojamā attālumā no ūdens.

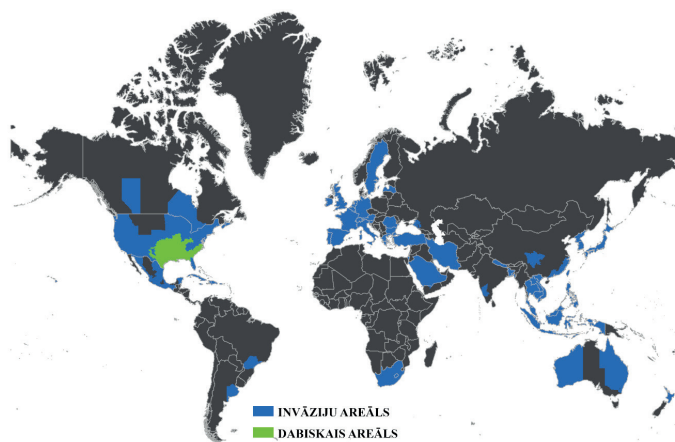
Izplatība:

Dabiskais areāls ietver ASV austrumdaļu, atsevišķi dabā nonākušu īpatņu novērojumi ir visā pasaulē. Introducētas populācijas izveidojušās Āzijas austrumu un dienvidaustrumu daļā, Karību salās, Izraēlā, Turcijā, DĀR, Austrālijā, Jaunzēlandē, Kanādā. Atsevišķi īpatņi konstatēti lielākajā Eiropas valstu daļā, bet naturalizējušās populācijas, kurās notiek vairošanās, ir Spānijā, Portugālē, Francijā, Vācijā, Itālijā, Austrijā, Slovēnijā (3. attēls).

1. attēls. Sarkanausu bruņurupucis (*Trachemys scripta*).

[HTTPS://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:TRACHEMYS_SCRIPTA.JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Trachemys_scripta.JPG)
LICENSING: ATTRIBUTION-SHAREALIKE 4.0 INTERNATIONAL (CC BY-SA 4.0)

3. attēls. Sarkanausu bruņurupuča (*Trachemys scripta*) izplatība.

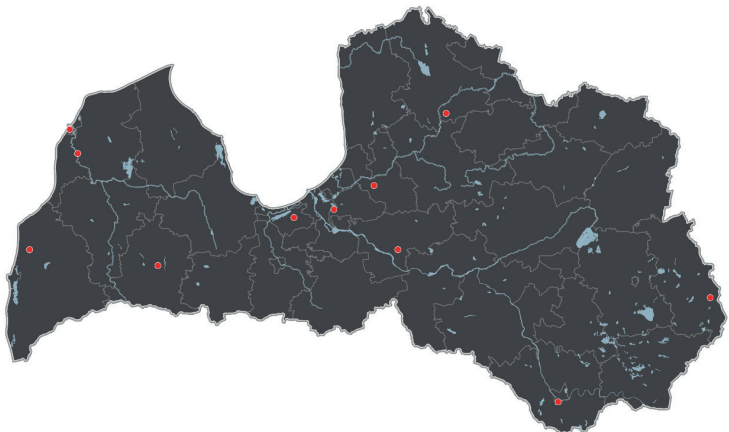
2. attēls. Galvas sāni sarkanausu bruņurupuča pasugām. Attēli (no augšas uz apakšu)

[HTTPS://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:TRACHEMYS_SCRIPTA_3.JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Trachemys_scripta_3.JPG)
LICENSING: ATTRIBUTION-SHAREALIKE 4.0 INTERNATIONAL (CC BY-SA 4.0)

[HTTPS://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:TRACHEMYS_SCRIPTA_TROOSTII_2.JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Trachemys_scripta_troostii_2.JPG)
LICENSING: ATTRIBUTION-SHAREALIKE 3.0 UNPORTED (CC BY-SA 3.0)

[HTTPS://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:RED-EARED_SLIDER_\(TRACHEMYS_SCRIPTA_ELEGANS\).JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Red-eared_slider_(Trachemys_scripta_elegans).JPG)
LICENSING: ATTRIBUTION-SHAREALIKE 4.0 INTERNATIONAL (CC BY-SA 4.0)

4. attēls.
Sarkanausu
bruņurupuča
(*Trachemys scripta*)
izplatība Latvijā.

Sugas izplatšanās veidi:

Galvenais globālās izplatšanās veids ir tirdzniecība zoo-veikalos un tam sekojoša īpatņu izlaišana dabā. Šie bruņurupuči izskatās ļoti atraktīvi drīz pēc izšķilšanās, kad tiem piemīt spilgti zaļš, rakstains zīmējums. Īpatņiem augot, atraktīvais krāsojums pakāpeniski izzūd, šie dzīvnieki vairs nav tik pievilcīgi turēšanai terārijā un bieži tiek izlaisti dabā. Bruņurupučus zooveikaliem audzē ārpustelpu zookultūrā, bruņurupuču fermās (galvenokārt ASV); sākotnēji tirdzniecībā tika piedāvāta nosacīti aukstumizturīgākā pasuga ar spilgti sarkaniem plankumiem galvas sānos ("ausīm") (*T. s. elegans*), uz kuru tika attiecināts nosaukums "sarkanausu bruņurupucis". Pēc šīs pasugas tirdzniecības aizlieguma lielā pasaules daļā tirdzniecībā sāka plašāk piedāvāt abas pārējās pasugas, kas formāli nav sarkanausu bruņurupuči, jo pieder citām pasugām. Pēc jaunākajiem zinātniskajiem pētījumiem ģenētiskās līnijas tikai daļēji sakrīt ar vispārpieņemto iedalījumu pasugās, un pašlaik arī uz abām pārējām pasugām (*T. s. scripta*, *T. s. troosti*) tiek attiecināts invazīvās sugas statuss. Tulkojot no latīniskā nosaukuma, korektais *Trachemys scripta* sugas nosaukums latviski būtu "rakstainais bruņurupucis", un nosaukums "sarkanausu bruņurupucis" pašlaik tiek izmantots pēc inerces.

Izplatība Latvijā:

Latvijas dabā pirmais sarkanausu bruņurupucis noķerts 2006. gadā. Kopš tā laika ir bijuši vairāk nekā 50 šī bruņurupuča novērojumi visā Latvijas teritorijā. To lielākā daļa attiecas uz pasugas *T. s. elegans* novērojumiem, tomēr kopš 2015. gada ir bijuši arī apmēram 10 nominālpasugas (*T. s. scripta*) novērojumi Rīgas, Saldus un Liepājas apkārtnē un viens *T. s. troosti* pasugas novērojums Rīgas apkārtnē (4. attēls). Parasti tie ir atsevišķi bruņurupuči, Latvijā naturalizējušās sarkanausu bruņurupuča populācijas un Latvijas dabā dzimuši īpatņi līdz šim nav konstatēti.